

VERSLAGEN VAN DE MAANDVERGADERINGEN

te Maastricht op 2 september 1976

Na een woord van welkom tot de aanwezigen herdenkt voorzitter van Nieuwenhoven met enige trefende woorden de op 78-jarige leeftijd overleden Broeder Vigilius Zwegers, lid van het Genootschap en in zijn betere jaren trouw bezoeker van de maandvergaderingen. Als ondrwijzer ontplooidde hij een grote activiteit in woord en geschrift over de mooie natuur. Zo heeft hij o.m. grote verdienste gehad door het schrijven van de serie schoolboekjes „levende schoonheid”.

Ook vermeldt de voorzitter het eveneens op hoge leeftijd overlijden van de heer R. de Haan, oprichter van de Vogelwacht Limburg. Fries van geboorte en als vogelman nauw betrokken bij de regionale „sport” van het zoeken van kiviitseieren, maar ook zoals alle Friezen, strikt in het naleven van de bepalingen rond de sluitingsdatum hiervan, heeft de Haan zich als vogelwachter in Heerlen e.o. ingezet bij de strijd tegen wetsovertredingen door liefhebbers van kooivogels.

Dan krijgt de heer Bleyenbergh het woord om als hoofd van de Plantsoenendienst in Sittard mogelijke steun van de leden van het Genootschap te vragen bij het tot stand komen van een heempark in die gemeente. Aangezien in zijn omgeving beperkte deskundigheid aanwezig is, vraagt hij wie bereid is zijn deskundigheid ten dienste van dit project in te brengen.

Het ligt in de bedoeling op het een halve Ha. grote terrein dat hiervoor bestemd is verschillende cultuurproeven te scheppen zoals b.v. een stukje kalkgrasland, een poeltje en een akkertje.

De heer Hensels merkt op dat in het kasteelpark te Elsloo een heemtuin in een vergevorderd stadium van aanleg is. Ook de botanische tuin te Steyl zou als goed voorbeeld kunnen dienen. Geadviseerd wordt verder contact op te nemen met de Directeur van de Gemeentelijke School- en Kindertuinen in

's-Gravenhage waar in het Zuiderpark reeds jaren lang een landschappelijke tuin aanwezig is.

Voor een excursie naar het stadspark van Sittard, waar zich een grote verscheidenheid aan volgroeide bomen bevindt zal te gelegener tijd contact met de heer Bleyenbergh worden opgenomen.

Vervolgens meldt de voorzitter de ontvangst van het inventarisatierapport van het vestingterrein „De Bossche Fronten” te Maastricht dat samengesteld is door de werkgroep Bossche Fronten waarin ook leden van het Genootschap vertegenwoordigd zijn. Het voornaamste doel van het rapport is de betrokken overheid te wijzen op de belangrijkheid van het behoud van dit natuurgebied in zijn huidige staat.

Van Barn Owl Travel Ltd. is een schrijven ontvangen waarbij onze leden geattendeerd worden op de mogelijkheid van meerdaagse excursies op natuurhistorisch gebied in Groot Brittannië (voornamelijk in Kent, Norfolk, Suffolk en Wales) onder leiding van de ornitholoog Derek Tutt.

In het kader van de inspraakprocedure op 10 juni j.l. rondom het concept-bestemmingsplan Jekerdal - St. Pietersberg - Cannerberg heeft de Inspraakcommissie Ruimtelijke Ordening een aantal reacties ontvangen en rond gezonden. De I.R.O. meldt ons dat de inspraaktermijn verlengd is tot 1 oktober. Belangstellenden voor de gemeentelijke toelichting behorende bij het betreffende bestemmingsplan en de reeds binnengekomen reacties kunnen terecht op het Secretariaat van het Genootschap.

Van de studiegroep Leudal e.o. is het eerste nummer van het onder haar auspiciën uitgegeven driemaandelijks tijdschrift „Rondom het Leudal” ontvangen. Dit geïllustreerde blad dat een verzorgde indruk maakt, beoogt o.m. informatie te verschaffen over flora en fauna, de geschiedenis en planologie van de streek, met het oogmerk om de bewoners ervan bewuster te betrekken bij hun eigen omgeving en het stimuleren van natuurstudie en heemkunde van het Leudalgebied. Het tijdschrift ligt in de bibliotheek van het Museum ter inzage.

De voorzitter zegt het jammer te vinden dat er al

weer een tijdschrift over Limburg verschijnt terwijl er al zoveel zijn in Limburg die deze informatie kunnen en willen opnemen. Hij vraagt zich danook af waarom deze versnippering, die veel extra geld en inspanning kost, nodig is.

Br. Virgilius Lefeber heeft uit zijn verzameling een doos spinnedoders (wespen) meegenomen, waaronder zeldzaam voorkomende exemplaren, alle gevangen in de Bossche Fronten.

Br. Anselmus Janssen toont enige grassen, die in een schooltuin gekweekt zijn. Hij vraagt nadere informatie hierover. Daar deze echter afkomstig zijn uit tropische zaden kunnen de aanwezigen geen uitsluitsel geven,

Br. Thomas More Poels laat de cocon zien van de mierenleeuw. Hem was opgevallen dat de larve van dit insect vlak vóór het inspinnen aan de wandel gaat. Dit gebeurt tegen de winter als zijn voedsel (mieren en andere insecten) schaarser wordt. De pop bevindt zich in de grond op een vorstvrije plaats.

De heer H. Kemp wil de aandacht vestigen op de onlangs verschenen „Elseviers bomengids” van de hand van Alan Mitchell en in het Nederlands vertaald. Beschreven worden de bomen van Noord- en West-Europa, zoals zij voorkomen in de natuur, maar ook als park-bomen. 800 soorten worden behandeld en zijn afgebeeld, zowel in kleur als in zwart-wit. Het boek is van goede kwaliteit en hij kan het van harte aanbevelen bij dendrologen. Ook geeft het informatie over hybride-bomen, houtstructuur, groei, leeftijd en hoogte, terwijl determinatietabellen vanzelfsprekend niet ontbreken en een gebruiksaanwijzing helpt bij het opzoeken.

De heer Hensels deelt mede dat het opmerkelijke van de droogte dit jaar is dat verschillende bomen waar normaal bijen op vliegen, geen dracht hadden. Het gevolg is dat geen bestuiving plaats heeft en dus geen zaadvorming. Met betrekking tot de verlaagde waterstand, merkt hij nog op, dat we die niet alleen op rekening van de droogte moeten schuiven. Dit proces is namelijk al jaren aan de gang sinds het regenwater dat valt boven de steden en op huizen

en wegen in 't algemeen, via de goot en riolering zo snel mogelijk wordt afgevoerd.

Het is mej. Helling opgevallen dat er deze zomer zoveel vogels in haar tuin zijn. Desgevraagd zegt zij dat er zich wel een vijvertje in haar tuin bevindt. Dit moet danook de reden zijn: drinkwater is nu eenmaal onontbeerlijk voor vogels en dat was door de droogte zeer schaars geworden.

De heer van Mourik constateerde dat de merelstand deze zomer is teruggelopen, in zijn omgeving althans. Door de droogte zitten de wormen te diep en dus onbereikbaar met als gevolg dat vooral veel jonge merels het loodje legden. Ook de secretaris heeft drie jonge, doch al zelfstandige merels dood in zijn tuin gevonden. Deze vogels waren sterk vermagerd.

Het is de heer Gilissen opgevallen dat er dit jaar zoveel gierzwaluwen en spotvogels zijn. Ook de haviken zijn verblijdend toegenomen en zelfs zó, dat er in Limburg dit jaar meer broedgevallen bekend zijn dan in andere jaren in het hele land.

Mej. Helling meende onlangs boven de torenspits van de kerk op St. Pieter een rookpluim waar te nemen wat voor haar aanleiding was om de brandweer te waarschuwen. Bij nadere inspectie bleek de „rookpluim” uit een zwerm insecten te bestaan. Het is de voorzitter bekend dat zulk soort „wolken” veroorzaakt kunnen worden door vliegen; ook mieren kunnen de oorzaak van dit verschijnsel zijn.

Br. Thomas More Poels heeft een groot aantal vliegen aangetroffen, als een plakkaart bij de ingang van de grot op de Schark aan de mergelwand.

De heer van Noorden meldt de waarneming van een Koninginnepage op de top van de Observant (St. Pietersberg). Deze voor Nederland nog schaars voorkomende vlinder heeft hij in vroeger jaren regelmatig aangetroffen op de steenbergen van de kolenmijnen. Hebben deze dieren een voorliefde voor dergelijke hoge plaatsen?

Mevr. van Nieuwenhoven heeft enkele ongewone waarnemingen gedaan op de Hamert: een zandhagedis die kwam drinken van water dat bij het begieten van planten in een kuiltje in de grond was achtergebleven.

Ook werd haar aandacht getrokken door het lawaai van scheldende mussen, waarvan de aanwezigheid van twee wezels de oorzaak was. Deze diertjes joegen achter elkaar aan en produceerden daarbij een hoog piepend geluid.

De heer Gilissen heeft verscheidene wespennesten gevonden en hij vraagt waar wespen van leven. De heer Hensels antwoordt dat wespen echte vleeseters zijn; het zijn ondermeer ware opruimers van luizen. Ook heeft hij ze eens bezig gezien op de markt waar ze zich vergastten aan verse vis. Ook op vers vlees komen de dieren af. Het is verder bekend dat de larven elkaar wel opeten. De heer Pijpers heeft ze achter vliegen zien jagen.

Tot slot vertoont Br. Thomas More Poels een aantal dia's over bijen, door hem gemaakt bij een bezoek aan de heemtuin te Valkenburg en tijdens de excursie naar de „Ambrosiushoeve” te Hilvarenbeek en de bijenstand van de heer J. Berghs te Roggel.

te Heerlen op 7 september 1976

De familie van Geel heeft een tocht door Canada gemaakt vanaf de kust tot het Regenwoud, van Vancouver tot Olympics. In dat regenwoud valt jaarlijks gemiddeld $4\frac{1}{2}$ m water. Ze hadden van daar allerlei algen, levermossen, korstmossen, een varen en een wolfsklauw meegebracht op de vergadering. Van de hogere planten en het landschap werden dia's gemaakt die later wel vertoond zullen worden.

De heer Bult liet van een terrein bij de O.N. I Pluimgerst (*Panicum miliaceum*) zien. Deze soort behoort tot de alleroudste cultuurgewassen. Hij werd eerst door de aardappel verdrongen en later door mais. Verder Kanariegras (*Phalaris canariensis*) wel bekend uit vogelvoer. Thimotheegras (*Phleum pratense*) vaak als pionier in onkruidgezelschappen en een hoogwaardig voedergewas. Mogelijk ook de bastaard tussen twee Scherpgrassoorten (*Koeleria pyramidata* en *K. gracilis* = *cristata*?). Deze plant zal nog verder onderzocht moeten worden. Ook de heer Joosten nam ongeveer uit dezelfde omgeving, name-

lijk de vroegere Huskenskolonie, enige planten mee zoals Meldesoorten: Spiesbladige melde (*Atriplex hastata*) en Uitstaande melde (*Atriplex patula*). Verder Ganzevoetsoorten: Druifkruid (*Chenopodium botrys*), Rode ganzevoet (*C. rubrum*) en Korrelganzevoet (*C. polyspermum*). Verder de bastaard tussen Luzerne en Sikkelklaver (*Medicago sativa* en *M. falcata*). De bloemkleur van deze bastaard is vuilgeel-groenachtig met wat violet. Ook nam hij enige verwilderde tuinplanten mee.

Uit dezelfde omgeving verzamelde de heer Bronneberg Breukkruid (*Herniaria glabra*) en Loogkruid (*Salsola kali*), beide soorten komen ook voor op enige steenstorten van de voormalige steenkoolmijnen. Verder Donderkruid (*Inula conyza*), Heelblaadjes (*Pulicaria dysenterica*) en ? Dwalend kruiskruid (*Senecio erraticus*). Ook vertoonde hij een abnormaliteit bij Knikkend Nagelkruid (*Geum rivale*): kelk- en kroonbladeren bladachtig en groen, terwijl de bloembodem doorgegroeid is tot een stengeltje met aan zijn top een normale bloem.

De heer van Beek liet een gal zien (*Pemphicus spiratheca*), deze wordt door een vliegende bladluis veroorzaakt op de bladsteel van de Italiaanse populier. Dr Dijkstra had verleden jaar zaad verzameld van de Avondkoekoeksbloem (*Melandrium album*) langs een spoorbaan in het Zwarte Woud. Uit een groot aantal zaden ontwikkelde zich slechts één exemplaar en dit bleek een mannelijk individu te zijn. Deze soort is tweehuizig en heeft dus bloemen met alleen meeldraden of met alleen stampers. Toen de bloei bijna voorbij was bleek, dat dit exemplaar toch enige zaaddozen met goed ontwikkelde zaden gevormd had. Een paar nog overgebleven bloemen bleken slechts drie normale meeldraden te hebben (normaal zijn het er vijf), de vierde meeldraad was een stuk korter en droeg aan zijn top niet een helmknop maar iets dat meer op een stempel leek, de vijfde meeldraad bestond slechts uit een kort stompje. In een tweede bloem zaten slechts drie meeldraden. Aangenomen moet worden dat deze mannelijke plant toch enkele vrouwelijke bloemen gevormd moet hebben. Uit de literatuur is wel bekend dat deze

soort bij grote uitzondering bloemen draagt met zowel meeldraden als een stamper. Er wordt niet bij vermeld of alle bloemen van een dergelijk exemplaar tweeslachtig zijn. Een andere bijzonderheid is dat als een vrouwelijke bloem aangetast wordt door de Brandschimmel, (*Ustilago antherarum*), dit exemplaar meeldraden vormt die echter geen stuifmeel produceren. Ook de Heggerank (*Bryonia dioica*) en het Eenjarig bingelkruid (*Mercurialis annua*) zijn tweehuizig. Toch kan men soms, volgens dr Dijkstra, aan mannelijke planten goed ontwikkelde vruchten opmerken.

De heer van Geel had in spleten van een boomstam over een afstand van 2 m 55 beukenootjes geteld, die daar door een Boomkever in verstopt waren. Tenslotte werd opgemerkt dat er in deze warme en droge zomer veel Lieveheersbeestjes zijn, dat de Lijsterbes veel vruchten draagt, maar tegelijk met, vooral de Berk enige weken vroeger dan normaal met bladafval begonnen is.

P. GENEMANS MET PENSIOEN

Vrijdag 1 oktober a.s. zal de heer P. Genemans afscheid nemen van het museum wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd.

Vanaf 1953 is de heer Genemans verbonden aan het Natuurhistorisch Museum; zijn taak was aanvankelijk het catalogiseren van het herbarium De Wever en de naamgeving van de planten in de botanische tuin.

Later werd hij benoemd tot amanuensis en tevens belast met het catalogiseren van de bibliotheek en het verzorgen van allerlei administratieve werkzaamheden.

Daarnaast gaf hij rondleidingen en vertoonde films voor vele groepen museumbezoekers. Sinds 1965 spitste zijn taak zich steeds meer toe op het lesgeven en rondleiden van schoolklassen uit Maastricht en vaak ook uit de wijde omgeving.

Zijn inzet en enthousiasme om 'het kind' op deze

foto: Jan van Eijk

wijze dichter bij de natuur te brengen, zullen velen zich blijven herinneren.

Het is onmogelijk alle mensen, waar de heer Genemans in de loop der jaren contact mee heeft gelegd en onderhouden, persoonlijk uit te nodigen.

Iedereen is echter welkom op de feestelijke afscheidsreceptie, die vrijdag 1 oktober van half vier tot vijf uur wordt gehouden in het tijdelijke museum, Stokstraat 46, Maastricht.

UITERST ZELDZAME VANGST TE ECHT

De heer M. Levels ging in de namiddag van 10 juli 1976 met een bevriende buurman, de heer L. Leurs vissen in het Julianakanaal te Echt om hun geluk te beproeven op paling. Al spoedig kreeg de heer Levels, die als goed visser bekend staat, een mooie beet aan een van z'n werphengels. Wie schetst echter zijn verbazing toen hij een paling boven bracht met de kleur van een goudvis. Ook de heer Leurs kon z'n ogen niet geloven. **Een gouden paling!** Het wonder ging mee naar huis alwaar de overbuurman van beide vissers, de natuurkenner en liefhebber Harry Vergoossen, erbij gehaald werd. Deze wist te vertellen dat reeds eerder in ons land een dergelijk exemplaar gevangen was, en wel in 1969 in het IJsselmeer. Die